

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบิดา-มารดากับบุตร-ธิดา
ตามหลักคำสอนของทิศ 6 ในพระพุทธศาสนา*
THE CREATING RELATIONSHIP BETWEEN PARENTS AND CHILDREN
ACCORDING TO THE SIX DIRECTIONS (DISA) IN BUDDHISM

สงวน หล้าโพนทัน¹, พรเมธ ศรีภิญโญ²
Sanguan Laphontan¹, Porramet Sripinyo²
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด^{1,2}
Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus^{1,2}
Email : shriprachya@gmail.com

บทคัดย่อ

การสร้างความสัมพันธ์เพื่อปิดป้องช่องว่างระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา ตามหลักคำสอนของทิศ 6 ในพระพุทธศาสนาอันเป็นการกระทำหน้าที่ต่อกันระหว่างทิศ ดังนี้ ทิศเบื้องหน้า มารดา-บิดา กระทำหน้าที่ต่อบุตรผู้เป็นทิศเบื้องหลังในฐานะของผู้สร้าง คือ สร้างทั้งทางร่างกายและจิตใจ ส่วนบุตรกระทำหน้าที่ต่อมารดา-บิดาในฐานะผู้เต็มเต็มความเป็นมารดา-บิดา คือ ทำให้มารดา-บิดาได้กระทำหน้าที่ของตนในฐานะมารดา-บิดา ถ้าไม่มีบุตร ชาย-หญิงทั้งคู่ย่อมไม่ได้กระทำหน้าที่ของมารดา-บิดา สังคมในยุคการเกษตรนั้นเป็นสังคมที่มารดาบิดาสามารถกระทำหน้าที่สร้างบุตรธิดาของตนตามแนวคิดเรื่องหน้าที่ในทิศ 6 ได้เป็นอย่างดี ส่วนในยุคข้อมูลข่าวสารหรือสมัยปัจจุบันนั้น มารดาบิดาไม่สามารถที่จะกระทำหน้าที่ของตนตามหลักทิศ 6 ได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เปลี่ยนมาพัฒนาทางด้านวัตถุมากขึ้นตามกระแสสังคมโลก มารดาบิดาในยุคนี้แทบไม่มีเวลาจะอยู่ดูแลอบรมสั่งสอนบุตรธิดาของตนเลย ทำให้ทั้งสองยุคนี้ มารดาบิดาส่วนมากจะเน้นไปที่การสร้างบุตรธิดาทางร่างกายมากกว่า เพื่อเป็นการทดแทนความอบอุ่นทางใจที่ขาดหายไป ซึ่งเป็นการทดแทนที่ไม่ถูกต้อง เพราะคนเรานั้นประกอบไปด้วยร่างกายและจิตใจ จึงควรที่จะพัฒนาเลี้ยงดูไปพร้อมๆกัน ฉะนั้นมารดาบิดาควรที่จะให้เวลากับบุตรธิดามากขึ้น ควรจะตัดสิ่งที่ไม่จำเป็นออกจากเวลาทำงาน เช่น งานเลี้ยงสังสรรค์ที่ไม่จำเป็นจริงๆ ออกไป เพื่อให้เวลากับบุตรธิดาของตนในการอบรมสั่งสอน และเพิ่มความอบอุ่นให้แก่ครอบครัวมากขึ้น เพราะหน้าที่มารดาบิดาที่ตามหลักทิศ 6 ทั้ง 5 ข้อนั้นรวมลงที่ห้ามไม่ให้บุตรธิดาทำชั่วและให้บุตรธิดาทำแต่ความดี มารดาบิดาใดทำได้เช่นนี้ ถือว่าได้ทำหน้าที่ที่ดีของตนที่ควรกระทำต่อบุตรของตนได้อย่างสมบูรณ์แล้ว เป็นการสร้างความสัมพันธ์เพื่อปิดป้องช่องว่างระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดาตามหลักของทิศ 6 ในพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง

คำสำคัญ : การสร้างความสัมพันธ์; หลักคำสอนของทิศ 6; พระพุทธศาสนา

ABSTRACT

The creating relationship between parents and children according to the six directions (Disa) in buddhism, the doctrine of the Six Directions in Buddhism emphasizes mutual responsibilities between parents and children. According to this teaching, parents (the front direction) act as creators for their children (the rear direction), nurturing both their physical and mental development. Meanwhile, children fulfill the role of completing their parents' identity as mother and father, enabling them to perform their parental duties. Without children, men and women cannot assume the roles of parents. In agricultural societies of the past, parents could effectively fulfill their duties as described in the Six Directions doctrine, as the way of life allowed close guidance and care for their children. However, in the current era of information and materialism, global societal shifts have limited parents' ability to uphold these responsibilities fully. Modern parents often lack time to provide adequate supervision, teaching, and emotional warmth for their children. As a result, parents today focus more on physical provision than emotional nurturing, which is an incomplete approach. Human beings consist of both body and mind, requiring balanced development in both aspects. Parents should therefore prioritize spending quality time with their children, reducing unnecessary activities such as non-essential social gatherings, to provide guidance and foster emotional warmth within the family. According to the Six Directions doctrine, parents' primary duties include discouraging their children from wrongdoing and guiding them toward virtuous behavior. Parents who successfully fulfill these responsibilities ensure their children's holistic development and build a strong relationship that bridges any gap between them. This aligns with the Buddhist teachings on the Six Directions, creating a harmonious and nurturing family dynamic.

Keywords : The creating relationship between; The six directions (Disa); Buddhism

1. บทนำ

มารดาบิดาเป็นพระพรหมของบุตร มีพรหมวิหาร 4 คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา มารดาบิดาเป็นครู อาจารย์คนแรกของบุตรสั่งสอนอบรมกิริยามารยาทให้ลูกก่อนคนอื่น มารดาบิดาเป็นบุคคลที่สมควรแก่วัตถุที่ลูกนำไปบูชา เป็นพระอรหันต์ของลูก มารดาบิดาเป็นผู้อนุเคราะห์เลี้ยงดูบุตรจนโตใหญ่สามารถเลี้ยงตนเองได้ มารดาบิดา คือ ผู้ให้กำเนิดบุตร อยู่ทิศเบื้องหน้า เพราะมารดาบิดา คือ ผู้มาก่อน คือมาก่อนบุตร และบุตรก็เป็นผลิตผลของมารดาบิดาที่สร้างขึ้น เพราะฉะนั้น มารดาบิดาจึงได้ชื่อว่าเป็น “ผู้สร้าง” มารดาบิดามาเป็นใครจากไหน ตอบว่า มารดาบิดาก็มาจากความเป็นบุตรเช่นกัน กล่าวคือก่อนที่จะมาเป็นมารดาบิดาก็เคยเป็นบุตรมาก่อน เกิดขึ้นมาจากมารดา

บิดาเป็นรุ่นๆขึ้นไป ที่เราเรียกว่า รุ่นปู่รุ่นย่า ตายาย ไปจนถึงรุ่นทวด ที่เป็นบรรพบุรุษของเรา ในทัศนะของพุทธปรัชญาได้กล่าวถึงการกำเนิดขึ้นมาของมนุษย์รุ่นแรก ซึ่งถือว่าเป็นมารดาบิดาของมนุษย์ในทางพุทธปรัชญาเถรวาทไว้ในอรรถกถาสูตร ว่ามนุษย์ในยุคแรกคือ พรหมชั้นอภัสสระ มีกายทิพย์ มีอาหารทิพย์ ลงมายังโลก มาเจอวันดิน จึงได้กินวันดิน กายทิพย์ก็หายไปกลายเป็นกายหยาบ เมื่อหมดก็กินสะเก็ดดิน เครือดิน จนถึงข้าวสาลี จนร่างกายเปลี่ยนแปลง มีเพศหญิงเพศชายขึ้นมา แล้วก็เสพเมถุนธรรมกัน จนมีลูกมีหลานกัน มาถึงปัจจุบันนี้ จากข้อความในพระไตรปิฎกที่ยกมานี้ทำให้เราเห็นถึงความขึ้นมาของมนุษย์ยุคแรกๆ ตลอดถึงการวิวัฒนาการมาเป็นมนุษย์อย่างสมบูรณ์อย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ (Thai Tipitaka Tee. Pa. (Thai), 2535)

นอกจากความขึ้นมาของมนุษย์แล้ว ยังทำให้เราทราบถึงความสำคัญของมารดาบิดาอีกด้วย กล่าวคือ หลังจากการวิวัฒนาการมาเป็นมนุษย์อย่างสมบูรณ์แบบแล้วนั้น มนุษย์ต้องอาศัยมารดาและบิดาถึงจะเกิดขึ้นมาได้ หลังจากเกิดมาแล้ว การที่จะเจริญเติบโตขึ้นมาได้ทั้งทางร่างกายและจิตใจ เป็นคนดีของสังคมได้นั้น ในเบื้องต้น ต้องอาศัยการดูแลเลี้ยงดูอย่างดีจากท่านทั้งสองมีคำ ๆ หนึ่งที่บอกถึงภาวะความเป็นมารดาบิดาได้เป็นอย่างดี คือ ความหมายของคำว่า มารดาบิดาที่แปลว่า ผู้เลี้ยงลูก คือ บิดา หมายถึง ผู้ชายที่ได้เลี้ยงลูก มารดา หมายถึง ผู้หญิงที่ได้เลี้ยงลูก (ที.ปา. (ไทย) 11/120-127/89-94.) คำว่า ผู้เลี้ยงดูลูก แสดงให้เห็นถึงภาระหน้าที่ที่หนักอึ้งอย่างยิ่งสำหรับหญิงชายผู้เต็มใจมารับภาระหน้าที่นี้ ที่กล่าวว่าเป็นผู้เต็มใจที่จะมารับหน้าที่นี้ก็เพราะคนสองคนกว่าจะตัดสินใจตกลงปลงใจมาแต่งงานกันก็ต้องผ่านการทดสอบทั้งความรักความซื่อสัตย์ต่อกันด้วยเวลาและญาติผู้ใหญ่ของทั้งสองฝ่าย เมื่อได้แต่งงานกันเป็นครอบครัวแล้วสิ่งที่ทั้งสองต้องการที่สุด คือ บุตร เพื่อเติมเต็มความเป็นครอบครัว จึงกล่าวว่าเป็นผู้เต็มใจรับภาระอันหนักนี้ ภาระอันนี้คือการอุ้มท้อง 9-10 เดือน ของมารดา และการทำงานหาเลี้ยงครอบครัวที่หนักขึ้นของบิดา จากที่เคยช่วยกันทำงานสองคน เมื่อภรรยาท้องขึ้นมาต้องทำงานคนเดียว เพื่อความปลอดภัยของภรรยาและบุตรในท้อง จากที่เคยทำงานเพื่อให้ครอบครัวมีอยู่มีกินธรรมดา ก็ต้องทำงานมากขึ้น เพื่อให้มีทุนไว้ให้บุตรใช้สร้างอนาคตและครอบครัวต่อไป

ผู้เขียนบทความเรื่องนี้ จึงได้เห็นความสำคัญนี้ จึงได้เขียนถึงการปิดป้องช่องว่างระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดาตามนัยของทศในทศ 6 ในพระพุทธศาสนา (ขจัดความรุนแรงในครอบครัว) คือหลักปฏิบัติขั้นพื้นฐานของพุทธศาสนิกชน เป็นการสร้างคุณงามความดีให้กับตนเอง ผู้เขียนจะได้ขยายความสำคัญของเรื่องนี้ ในเนื้อหาต่อไป

2. แนวคิดทศ 6 ในพระพุทธศาสนา

แนวคิดเกี่ยวกับทศ 6 อาจกล่าวโดยสรุปได้ดังนี้ พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์ ได้ให้ความหมายของทศไว้ว่า หมายถึง ด้าน ข้าง ทาง แถบ คือ บุคคลต่าง ๆ ที่เราเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ด้วย ดุจทศที่อยู่รอบตัวจัดเป็น 6 ทศดังนี้

- 1) ปรีตถุมทศ ทศเบื้องหน้า ได้แก่มารดาบิดา
- 2) ทักขิมทศ ทศเบื้องขวา ได้แก่ ครูอาจารย์
- 3) ปัจฉิมทศ ทศเบื้องหลัง ได้แก่บุตรภรรยา

- 4) อุตตรทิศ ทิศเบื้องซ้าย ได้แก่มิตรอำมาตย์
- 5) เหนือทิศ ทิศเบื้องล่าง ได้แก่ ลูกจ้าง ทาส กรรมกร
- 6) อุปริมทิศ ทิศเบื้องบน ได้แก่ สมณะพราหมณ์ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2553)

ทั้งหมดนี้มีความสอดคล้องกับสมภาร พรหมทา ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับ ทิศ 6 ในสังคาลกสูตรว่า การดำเนินชีวิต เรา อาจจะจำแนกเนื้อหาของการปฏิบัติในพระพุทธศาสนาออกเป็นสองส่วนด้วยกัน คือ ปฏิบัติส่วนบุคคล กับปฏิบัติ ต่อสังคม เนื้อหาสองส่วนนี้เกี่ยวข้องกัน กล่าวคือ ปฏิบัติส่วนบุคคลคือพื้นฐานของสังคม กล่าวให้เข้าใจง่ายก็คือ พระพุทธศาสนาถือว่าระบบปฏิบัติมีบทบาทสำคัญ ได้แก่ ช่วยให้อัจฉริยะบุคคล สามารถดำเนินชีวิตส่วนตัวได้อย่างมีความสุข และสังคมส่วนรวมก็ดำรงอยู่อย่างปกติสุขด้วย พระพุทธศาสนาเชื่อว่าความสงบสุขของสังคมอิงอาศัยอยู่กับหลักปฏิบัติของคนแต่ละคนในสังคม เมื่อปัจเจกมี คุณธรรมสังคมส่วนรวมย่อมเป็นสุข เพราะส่วนบุคคลนั้นจะนำไปสู่หลักปฏิบัติพื้นฐานทางสังคม (สมภาร พรหมทา, 2551) และสอดคล้องกับ พระมหาสมปอง มุทิโต (2552) ได้กล่าวไว้ว่า พระผู้มีพระภาคได้ทรงแสดงกิจแห่งการไหว้ทิศว่า ผู้ไหว้ทิศควรเว้นจากกรรมกิเลส คือ การงานอันเศร้าหมอง 4 อย่างจากอคติ คือกิริยาอันไม่ควรถึง ได้แก่ ความลำเอียง 4 อย่าง และจากอบายมุข คือ ทางแห่งความฉิบหาย 5 อย่าง ทรงแสดงว่าการไหว้ทิศทั้งหลาย ควรปฏิบัติอย่างนี้จะพบกับความสวัสดิมีชัยจากการไหว้ทิศทั้งปวงในทางพุทธศาสนา หมายถึง หน้าที่ที่บริสุทธิ์ที่มนุษย์พึงปฏิบัติต่อสังคม หรือคำว่า ทิศ แปลว่าสิ่งที่ต้องมองดูด้วยความเอา ใจใส่ ซึ่งแต่ละทิศได้กำหนดหน้าที่ที่ควรปฏิบัติไว้อย่างครบถ้วน ซึ่งเป็นหน้าที่ของมนุษย์ ช่วยกันแก้ไข ดับทุกข์แก่กันและกัน นอกจากนี้หน้าที่คฤหัสถ์พึงปฏิบัติ เช่น ไม่ท้ออบายมุข 6 อย่าง เป็นการ ส่งเสริมเศรษฐกิจ และสุขภาพร่างกายสุขภาพจิตใจได้เป็นอย่างดี (พระมหาสมปอง มุทิโต, 2552)

3. หน้าที่บิดามารดากับบุตรธิดาตามหลักพระพุทธศาสนา

ในทิศ 6 ที่ปรากฏในพุทธศาสนาได้กล่าวถึง ความสัมพันธ์การปฏิบัติหน้าที่ระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา อันเป็นหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาที่เป็นหลักการที่บุคคลในสังคมควรจะประพฤติปฏิบัติต่อกันปฏิบัติต่อกัน เริ่มตั้งแต่สังคมเล็ก ๆ ในครอบครัว เช่น มารดาบิดา เราในฐานะที่เป็นบุตรต้องปฏิบัติต่อมารดาบิดาจนออกไปสู่สังคมที่ใหญ่ขึ้น หน้าที่ในทิศ 6 เราจะศึกษาเฉพาะทิศเบื้องหน้ากับทิศเบื้องหลัง ดังนี้

หน้าที่ของบิดามารดา หมายถึง หญิงชายใดที่เป็นที่อาศัยแห่งสัตว์ ยังสัตว์ให้เกิดให้เจริญขึ้น หญิงชายนั้นเรียกว่า “มารดาบิดา” (บุญมี แทนแก้ว, 2539) พุทธปรัชญาได้บอกไว้อย่างชัดเจนว่า มนุษย์เกิดขึ้นมาจากมนุษย์ คือมีบิดา มารดา เป็นแดนเกิด อาศัยธาตุทั้ง 4 ดิน น้ำ ไฟ ประกอบกันขึ้นมาเป็นสัมภวธาตุ (บุญมี แทนแก้ว, 2539)

ความหมายของมารดาบิดา แปลว่า ผู้เลี้ยงลูก คือ บิดา หมายถึง ผู้ชายที่ได้เลี้ยงลูก มารดา หมายถึงผู้หญิงที่ได้เลี้ยงลูก คำสองคำนี้เป็นคำที่แสดงถึงคุณธรรมของพ่อแม่อย่างครบถ้วน (บุญมี แทนแก้ว, 2539) ในคำสอนเรื่องทิศ 6 มารดาบิดาควรที่จะกระทำ 5 ประการนี้ อันเป็นหน้าที่ของมารดาบิดาควรกระทำต่อบุตรของตน หน้าที่ 5 ประการนั้น คือ

- 1) ห้ามไม่ให้ทำความชั่ว ห้ามไม่ให้ทำความชั่วนี้ เป็นกิจหรือหน้าที่ในข้อแรกที่มารดาและบิดา ต้องรับทำเป็นอันดับแรกตั้งแต่บุตรยังเป็นเด็ก มารดาบิดาเป็นผู้ที่บุตรมีความใกล้ชิดที่สุด

เมื่อเด็กเริ่มที่จะรู้ว่าอะไรเป็นอะไร มารดาบิดาผู้เป็นอาจารย์คนแรกของบุตร ต้องคอยสอดส่องดูแล คอยแนะนำบุตรว่าสิ่งไหนควรทำ และสิ่งไหนไม่ควรทำ เวลาบุตรกระทำอะไรลงไป ถ้าเป็นสิ่งที่ดีที่ถูกต้องมารดาบิดาต้องชมและบอกว่าเป็นสิ่งที่ควรกระทำและต้องทำบ่อยๆ แต่ถ้าสิ่งที่บุตรกระทำ เป็นสิ่งที่ไม่ดี มารดาบิดาต้องคอยตักเตือนและบอกว่าการกระทำนี้เป็นสิ่งที่ไม่ดีไม่ควรกระทำอีก มารดาบิดาต้องพยายามปลูกฝังจิตสำนึกให้มีความเห็นที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม

2) ให้ตั้งอยู่ในความดี เมื่อห้ามไม่ให้บุตรของตนทำความชั่วแล้ว หน้าที่ต่อไปของผู้เป็น บิดามารดา คือ ค่อยอบรมสั่งสอนให้บุตรตั้งอยู่ในความดี ในหลักพุทธศาสนานั้นการไม่ทำความชั่ว อย่างเดียวนั้นยังไม่พอ เมื่อไม่ทำความชั่วแล้วต้องทำความดีและทำดีให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไปเรื่อย ๆ จนทำให้จิตใจเบิกบานแจ่มใสด้วยคุณงามความดีของตนดัง พุทธพจน์ที่ทรงตรัสกับพระภิกษุทั้งหลายใน มหาปทานสูตร ว่า “การไม่ทำบาปทั้งปวง, การทำกุศลให้ถึงพร้อม, การทำจิตของตนให้ผ่องแผ้ว นี้คือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย” (ที.ม. (ไทย) 10/90/50.) เพื่อให้การแนะนำสั่งสอนบุตรให้ ได้ผลมากที่สุดนั้น ผู้เป็นมารดาบิดานั้นต้องทำเป็นตัวอย่างให้บุตรเห็นเสียก่อน เพราะว่าการสอนที่ดี ที่สุดคือการทำให้ดู เช่น สอนบุตรว่า การดื่มเหล้าเป็นสิ่งไม่ดีนะลูกเพราะทำให้เสียทรัพย์สินเงินทอง ไปโดยเปล่าประโยชน์ และเป็นต้นเหตุให้เกิดการทะเลาะวิวาทจนถึงกับฆ่ากันตาย แต่ผู้เป็นบิดาเป็น มารดากับดื่มเหล้าเมากับบ้านทุกวัน เมื่อบุตรเห็นบิดาหรือมารดาดื่มเหล้าอยู่บ่อยๆหรือเป็นประจำ เมื่อบุตรโตขึ้นมาแล้วมีน้อยคนมากที่จะไม่ดื่มเหล้าหรือทุกคนจะดื่มเหล้าเช่นเดียวกันกับบิดามารดา

3) ให้ศึกษาศิลปวิทยา มารดาบิดานั้นเป็นครูคนแรกของบุตร เพราะเมื่อบุตรคลอด ออกมาพ่อแม่เป็นครูสอนให้บุตรรู้จักสิ่งต่างๆเริ่มจากเบื้องต้นคือ สอนให้นั่ง ให้ยืน ให้เดินและสอนให้ พูด จากนั้นก็สอนให้รู้จักสิ่งต่างๆที่อยู่รอบๆ ตัว เช่น รู้จักบุคคลต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นบิดา มารดา ปู่ย่า ตา ยาย และคนอื่นๆ และเมื่อโตขึ้นมาเมื่ออายุพอจะศึกษาวิชาความรู้เพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพ และใช้ดำเนินชีวิตให้ประสบความสำเร็จความสุขความเจริญต่อไป ผู้เป็นบิดาเป็นมารดาต้องสนับสนุนและหาที่ ให้ บุตรของตนได้เรียนได้ศึกษาหาวิชาความรู้ได้อย่างเต็มที่เต็มกำลังของบุตรที่จะสามารถเรียนสามารถ ศึกษาได้ และเต็มกำลังของผู้เป็นบิดาเป็นมารดาจะสามารถส่งเสียบุตรได้ การส่งเสริมบุตรให้เรียน หนังสือถือเป็นเรื่องที่สำคัญมากสำหรับผู้เป็นมารดาเป็นบิดา เพราะถือว่าการวางพื้นฐานชีวิต ที่ดีที่สุดให้กับบุตร การที่บุตรจะเติบโตขึ้นมาเป็นบุตรที่ดีของมารดาบิดา และจะเป็นมารดาบิดาที่ดี ของบุตรต่อไป และเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมนั้น การที่จะทำหน้าที่ทุกอย่างให้ได้ดังนั้นต้องมีการศึกษา เป็นพื้นฐาน ถ้าไม่มีความรู้ความสามารถแล้วอยู่ในสังคมปัจจุบันลำบากมากหรืออยู่ในสังคมไม่ได้ ทั้งนี้เนื่องจากกระแสวัตถุนิยมทวีความรุนแรงขึ้น และคนขาดความรู้ความเข้าใจในศีลธรรม การเรียน การศึกษาจึงเป็นสิ่งที่สำคัญมาก สำหรับพ่อแม่ที่ต้องการให้ลูกมีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน และการดำเนินชีวิต มารดาบิดา จึงควรหาวิถีทางให้บุตรได้ศึกษาวิชาการตามความสามารถเพื่อให้ บุตรฉลาดรอบรู้เพื่อนำไปประกอบสัมมาอาชีพในอนาคตได้

4) หากภรรยา(สามี)ที่สมควรให้ การมีครอบครัวเป็นวิสัยปกติของมนุษย์ เพราะเป็น ระยะเวลาที่ทำให้สมาชิกในครอบครัวได้ทำหน้าที่ของตนอย่างแท้จริง ชีวิตที่ผ่านมาของบุตรธิดาอยู่ใน ความดูแลของมารดาบิดา หลังจากที่มีครอบครัว ภาระหน้าที่ที่ตนเองต้องกระทำแก่ผู้อื่นจะแสดง ความรับผิดชอบอย่างเด่นชัด จากคำกล่าวนี้ ทำให้รู้ว่าเรื่องนี้เป็นหน้าที่อันสำคัญอีกข้อหนึ่งของ

มารดาบิดาที่จะต้องคอยสอดส่องดูแลให้คำปรึกษากับบุตร เพราะไม่มีประสบการณ์ในการครองชีวิตคู่ มารดาบิดาจึงควรแนะนำบุตรในการเลือกชีวิตที่เหมาะสมกัน วิธีการเลือกคู่ที่เหมาะสมกันว่า ต้องหา คู่ชีวิต “ที่เหมาะสมเสมอกันด้วยรส เสมอกันด้วยความเชื่อ เสมอกันด้วยความประพฤติ เสมอกันด้วย ปัญญา เพราะถ้าใครมีคู่ชีวิตที่เป็นผู้ร่วมทุกข์ร่วมสุข ย่อมจะช่วยเสริมสร้างความเจริญให้กับ ครอบครัว” ฉะนั้นการหาภรรยา-สามีที่ควรให้กับบุตรจึงเป็นอีกหน้าที่หนึ่งที่สำคัญของมารดาบิดา

5) มอบทรัพย์สินสมบัติให้ในเวลาอันควรมารดาบิดาควรพิจารณาให้รอบคอบถึงความ ประพฤติและความสามารถความเหมาะสมของบุตรที่จะปกครองดูแลทรัพย์สินของตนให้ไม่เกิด อันตรายตามมาภายหลัง

หน้าที่ต่อไปของพ่อแม่ คือ การจัดการมอบสมบัติของตนที่มีให้แก่ลูกๆ พุถึงการมอบ ทรัพย์สินสมบัติให้ลูกๆ นั้น ในที่นี้จะขอแยกอธิบายออกเป็นสองตอน คือ

1) การมอบทรัพย์สิน คือ การให้ทรัพย์สินแก่ลูกใช้เป็นประจำตั้งแต่เด็กจนกว่าลูกจะ แต่งงาน คือ การมอบทรัพย์สินสมบัติให้บุตรชายหญิงตามกาลตามสมัยที่พึงให้ คือ ให้เมื่อกระทำการ มงคล มีโกนจุก และมีสามีภรรยาเป็นที่สุด”

2) การมอบสมบัติ คือ การแบ่งสมบัติให้ลูกๆแต่ละคนเพื่อไปเป็นทุนในการเริ่มต้น ชีวิตครอบครัว หรือเมื่อลูกโตและมีความรับผิดชอบตัวเองได้แล้ว ครอบครัวหนึ่งส่วนมากแล้วจะมีลูก มากกว่าหนึ่งคน การมอบสมบัติให้บุตรนั้นก็เพื่อให้เป็นทุนในการดำเนินชีวิต เพราะบุตรทุกคนย่อมมี สิทธิในทรัพย์สินสมบัติของมารดาบิดา การมอบสมบัตินี้เป็นเรื่องที่สำคัญมากอีกเรื่องหนึ่งของมารดาบิดา โดยเฉพาะครอบครัวที่มีบุตรหลายคน มารดาบิดายิ่งต้องใช้วิจารณญาณในการแบ่งสมบัติให้แก่บุตร ของตนโดยต้องใช้ทั้งหลักการ และเหตุผลให้มากในการแบ่งสมบัติ ถ้าไม่เช่นนั้นจะโดนบุตรกล่าวหา หรือตำหนิว่ามารดาบิดาลำเอียง รักบุตรแต่ละคนไม่เท่ากัน ฉะนั้น ผู้เป็นมารดาบิดาต้องมีหลักเกณฑ์ หรือหลักการในการแบ่งสมบัติให้แก่บุตรของตนแต่ละคนตามความเหมาะสม

หน้าที่ของบุตรธิดา คือ ผู้เกิดจากมารดาบิดา หากไม่มีมารดาบิดาคือหญิงชายที่รักกัน และตกลงปลงใจที่จะแต่งงานและใช้ชีวิตอยู่ด้วยกัน ร่วมสุขร่วมทุกข์กันเป็นครอบครัว เพื่อให้ชีวิต ครอบครัวเป็นครอบครัวที่สมบูรณ์ ต้องมีสมาชิกครอบครัวอีกอย่างน้อยหนึ่งคนนั่นคือ “บุตร” เพราะ บุตรนี้จะมาเป็นบ่วงคล้องใจของพ่อแม่ให้มีความรักความสัมพันธ์กันอย่างสนิทแนบแน่นมาก ยิ่งขึ้นและยังเป็นสิ่งที่มากระตุ้นพลังในการทำงานเพื่อสร้างอนาคตของครอบครัวได้เป็นอย่างดี เพราะ คำว่า “เรามีลูกแล้วนะ” ในคำสอนเรื่องทศ 6 บุตรพึงที่จะกระทำ 5 ประการนี้ อันเป็นหน้าที่ของบุตร พึงกระทำกระทำตอบแทนมารดาบิดาของตน หน้าที่ 5 ประการนั้นคือ

1. ท่านเลี้ยงเรามา เราจักเลี้ยงท่านตอบ มารดาคอยทะนุถนอมครรภ์ของตนตั้งแต่วินาทีแรกที่รู้ว่าตนเองตั้งท้องหรือมีลูก ยิ่งเวลาผ่านไปครรภ์ยิ่งใหญ่ขึ้น มารดาจึงต้องเพิ่มความระมัดระวังมากยิ่งขึ้น กว่าลูกจะคลอดออกมา มารดานั้นสุดแสนจะลำบาก บิดาเล่าต้องทำงานหนักขึ้นหลายเท่าตัว เพื่อหารายได้มาเลี้ยงครอบครัวและเพื่อเก็บไว้เป็นทุนให้บุตรน้อยของตน ฉะนั้นบุตรที่ดีควรที่จะเลี้ยงดูท่านทั้งสองเมื่อถึงเวลาอันควร คือ ตอนที่เราโตและมีความรับผิดชอบแล้ว คือมีการ มีงานทำ มีรายได้แล้ว ก็ควรที่นำรายได้นั้นมาเลี้ยงดูท่าน การเลี้ยงดูมารดาบิดาตามหลักพุทธศาสนานี้ บุตรสามารถเลี้ยงดูมารดาบิดาได้ 2 ทาง คือ

1) การเลี้ยงดูทางกาย การเลี้ยงดูทางร่างกายนี้คือดูแลท่านไม่ให้ท่านลำบากในการดำรงชีวิตประจำวันของท่านไม่ว่าจะเป็นเรื่อง อาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย ยิ่งเวลาท่านไม่สบายเจ็บไข้ด้วยแล้ว ยิ่งต้องดูแลอย่างใกล้ชิด เป็นพิเศษ นอกจากนั้น ต้องเป็นภาระเกี่ยวกิจการงานต่างๆที่ท่านเคยทำมาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพหรืองานบ้านต่างๆ เช่น ทำความสะอาดบ้าน หุงข้าว ทำกับข้าว ซักเสื้อผ้า และอื่นๆอีก เป็นต้น

2) การเลี้ยงดูทางใจ การเลี้ยงดูทางด้านจิตใจ นั้นเบื้องต้นต้องพยายามประคับประคองจิตใจ ให้มีความโสมนัสอยู่เสมอ โดยไม่กระทำความหม่นหมองให้ปรากฏในจิตใจหรือกระทำความเดือดร้อนใจให้ ยิ่งเวลาที่ท่านเจ็บป่วย พึงเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด พึงกระทำตามความปรารถนาที่ท่านต้องการ (พระมหาธัมมโชติโก (ดวงใต้), 2547) ที่กล่าวมานี้เป็นการเลี้ยงดูจิตใจของผู้เป็นมารดาบิดาในเบื้องต้น ส่วนการเลี้ยงดูจิตใจของพ่อแม่ในระดับที่สูงขึ้นไปจนถึงขั้นสูงสุดในขั้นที่สามารถพูดได้เต็มปากว่า ชาตินี้เราได้ทำการตอบแทนพระคุณของพ่อแม่ที่ได้เลี้ยงดูเรามาโดยการเลี้ยงดูตอบแทนท่านอย่างดีที่สุดแล้ว ทว่าเลี้ยงดูตอบแทนท่านได้ดีที่สุดนั้น เลี้ยงด้วยอะไร และเลี้ยงแบบไหน การเลี้ยงดูตอบแทนพระคุณพ่อแม่ให้สมกับที่ท่านเลี้ยงเรานั้น พระพุทธองค์ได้ทรงตรัสว่า “บุตรคนใดให้มารดาและบิดาผู้ไม่มีศรัทธา สมาทาน ตั้งมั่น ดำรงอยู่ในสัทธาสัมปทา(ความถึงพร้อมด้วยศรัทธา) ให้มารดาและบิดาผู้ทุศีล สมาทาน ตั้งมั่น ดำรงอยู่ในศีลสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยศีล) ให้มารดาและบิดาผู้ตระหนี่ สมาทาน ตั้งมั่น ดำรงอยู่ในจาคสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยการเสียสละ) ให้มารดาและบิดาผู้ไม่มีปัญญา สมาทานตั้งมั่น ดำรงอยู่ในปัญญาสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยปัญญา) ด้วยเหตุเพียงเท่านั้นแล การกระทำอย่างนั้นชื่อว่าอันบุตรได้ทำและทำตอบแทนแก่มารดาบิดา” (อง.เอกก. (ไทย) 20/34/78.)

2. จักทำกิจของท่าน ในข้อนี้หมายถึงการช่วยแบ่งเบาภาระหน้าที่การงานหรือภาระของท่าน ที่ท่านทำอยู่ประจำ ไม่ว่าจะเป็นงานเล็กน้อยๆ ปลูกต้นไม้ รดน้ำต้นไม้ เรื่องสัตว์เลี้ยง เรื่องอาหารการกิน เป็นต้น ที่กล่าวมานี้เป็นกิจเล็กๆ น้อยๆของท่าน ถ้าเรามีเวลาก็ควรช่วยท่านทำบ้าง สิ่งที่ท่านจะต้องทำแล้ว ท่านออกปากให้เราช่วยก็ดีหรือไม่ออกปากก็ดี เราต้องรีบช่วยจัดทำงานนั้นให้เสร็จสิ้นไป โดยไม่ต้องให้ท่านเป็นห่วงกังวลใจ (พระเทพวิสุทธิเมธี (ปัญญานันทภิกขุ), 2525) และในกิจใหญ่ๆที่ท่านแล้วนำรายได้มาเลี้ยงดูครอบครัว กิจหรืองานเหล่านี้ เมื่อเราโตเป็นผู้ใหญ่ ร่ำเรียนจนสำเร็จมีการมีงานทำแล้วเราก็มามีหัวเรี่ยวหัวแรงในการทำงานเพื่อเลี้ยงครอบครัวแบ่งเบาภาระการงานของท่านที่ได้ทำมาตลอด ให้ท่านได้มีเวลาพักผ่อนมากขึ้น เพราะถึงตอนนั้นท่านจะแก่เฒ่าหรือชราภาพแล้ว ควรมีเวลาพักผ่อนมากขึ้น

3. จักดำรงวงศ์ตระกูล การดำรงวงศ์ตระกูลนี้ ถือได้ว่าเป็นจุดประสงค์ข้อต้นๆของผู้เป็นพ่อเป็นแม่ ที่ต้องการจะมีลูกไว้สืบทอดสิ่งต่างๆ ที่พ่อและแม่สร้างไว้ ไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สมบัติต่างๆทั้งที่เป็นเงินเป็นทองหรือเป็นบ้านเป็นรถเป็นที่ดิน เป็นต้น แต่สิ่งที่สำคัญกว่านั้นคือ คุณงามความดีของมารดาบิดาตลอดทั้งปู่-ย่า ตา-ยาย ของตระกูลได้สร้างสืบต่อกันมา ผู้เป็นมารดาบิดาก็หวังที่จะมีบุตรไว้สืบต่อคุณงามความดีนี้ให้คงอยู่ต่อไป

4. จักประพடுத்தินให้เหมาะสมที่จะเป็นทายาทรับมรดก ข้อนี้หมายความว่า บุตรหรือลูกจะต้องเป็นคนขยันหมั่นศึกษาเล่าเรียนในเวลาเป็นเด็ก ครั้นโตแล้วก็มีความอดทนบากบั่นทำงานหา

ทรัพย์สมบัติ และเก็บหอมรอมริบไว้ ไม่ใช่จ่ายอย่างสุรุ่ยสุร่าย คบแต่คนดีมีศีลธรรม แล้วประพฤติตนตั้งอยู่ในสุจริต มีความเคารพอ่อนน้อมถ่อมตนต่อพ่อแม่และผู้ใหญ่ทั่วไป จึงสมควรเป็นผู้รับทรัพย์มรดกของมารดาบิดา และไม่ประพฤติตนให้เสียหาย เช่นนักเลงสุรา นักเลงการพนัน หรือนักเลงขโมย เป็นต้น จนมารดาต้องตัดขาดจากความเป็นผู้มีสิทธิ์รับทรัพย์มรดกของท่าน (พระเทพวิสุทธิเมธี (ปัญญา นันทิกุ), 2525)

5. เมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว ทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ ชื่อนี้เป็นหน้าที่ของบุตรที่พึงกระทำต่อมารดาบิดาข้อสุดท้าย ตามหลักคำสอนเรื่องทศ 6 ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ในสังคาลสูตร เป็นหน้าที่ของบุตรทุกคนที่พึงทำให้ต่อมารดาบิดาผู้มีพระคุณอันยิ่งใหญ่ต่อลูกๆหรือบุตรทุกคน การที่บุตรจะทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้มารดาบิดาแล้วได้ประโยชน์สูงสุดนั้น เบื้องต้นแล้วต้องเป็นผู้ที่รู้และเห็นคุณของพ่อแม่ด้วยปัญญาว่า ท่านทั้งสองมีพระคุณกับลูกๆอย่างไร และทำการตอบแทนพระคุณของท่านอย่างถูกต้อง

4. การทำหน้าที่ระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา

การทำหน้าที่ปกป้องซึ่งกันและกัน เช่นบิดามารดาปกป้องบุตรธิดาไม่ให้ออกนอกกลุ่มนอกราชบุตรธิดาก็ทำตามบิดามารดาบอก เป็นการทำหน้าที่ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน ทิศเบื้องหน้า คือมารดา-บิดา พุทธปรัชญาได้จัดให้มารดา-บิดาอยู่ทิศเบื้องหน้า เพราะมารดา-บิดา คือ ผู้มาก่อน คือ มาก่อนบุตร และบุตรก็เป็นผลผลิตของมารดา-บิดาที่สร้างขึ้นมาก เพราะฉะนั้นมารดาบิดาจึงได้ชื่อว่า เป็น “ผู้สร้าง” ดังในอัครคัมภีร์สูตร (ที.ปา. (ไทย) 11/120-127/89-94.) ที่กล่าวถึงการกำเนิดโลกและมนุษย์ว่า “มนุษย์ในยุคแรกคือ พรหมชั้นอาภัสสระ มีกายทิพย์ มีอาหารทิพย์ ลงมายังโลกมาเจองวันดิน จึงได้กินวันดิน กลายทิพย์ก็หายไปร่างกายก็หยาบ และมีวันดินเป็นอาหาร เมื่อหมดก็กินสะเก็ดดิน เครื่องดิน จนถึงข้าวสาลี จนร่างกายเปลี่ยนแปลงมีเพศหญิงเพศชายขึ้นมา แล้วก็เสพเมถุนธรรมกัน มีลูกมีหลานกันมาจนถึงปัจจุบันนี้” และในอีกพระสูตรหนึ่งที่กล่าวถึงขั้นตอนของการสร้างบุตรของมารดาบิดา คือใน “มหาตัตถาสังขยสูตร” เป็นเรื่องราวที่พระพุทธเจ้าตรัสกับภิกษุทั้งหลายถึงองค์ประกอบของการเกิดในครรภ์ของมนุษย์ว่า “ภิกษุทั้งหลาย เพราะปัจจัย 3 ประการนี้ประชุมพร้อมกัน การถือกำเนิดในครรภ์จึงมีได้ในสัตว์โลกนี้ มารดาบิดาอยู่ร่วมกัน มารดามีระดู และคันธัพพะก็ปรากฏ เมื่อนั้นเพราะปัจจัย 3 ประการประชุมพร้อมกันอย่างนี้ การถือกำเนิดจึงมีได้” (ม.ม. (ไทย) 12/408/443-444.)

พุทธพจน์ที่แสดงถึงความเป็นผู้สร้างตัวจริง ของมารดาบิดา คือเป็นผู้สร้างที่มองเห็นเป็นรูปธรรม คือเป็นสิ่งที่เห็นจริงมาจนถึงปัจจุบัน เป็นการเกิดมีขึ้นมาในโลกของมนุษย์ในปัจจุบันการสร้างบุตรเป็นหน้าที่ที่ต้องกระทำของมารดา-บิดา ที่ต้องทำตามกฎธรรมชาติหรือทำไปตามสัญชาตญาณ เป็นความต้องการพื้นฐานทางสังคมของมนุษย์ “เพราะมนุษย์ ชอบอยู่กันเป็นกลุ่มทั้งนี้อาจจะเพื่อความอบอุ่นใจ เพื่อสงเคราะห์ห่อนุเคราะห์กันและกัน จึงมีการแต่งงานมีคู่ครอง มีบุตรสืบตระกูล มีเพื่อนฝูง” (บุญมี แทนแก้ว, 2542) ความต้องการพื้นฐานทางสังคมของมนุษย์นี้เองเป็นหน้าที่ที่มนุษย์ต้องทำ และเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างบุตรขึ้นมา เมื่อสร้างบุตรให้เป็นตัวตนขึ้นมาในครรภ์ของผู้เป็นมารดา มารดา-บิดาต้องทำหน้าที่คอยคุ้มครองรักษาผลงานการสร้างของตน

เมื่อคลอดรอดออกมาแล้ว มารดา-บิดา จะคอยดูแลรักษาและนำพร่ำสอนในสิ่งต่างๆ ที่บุตรต้องรู้ต้องทำในเบื้องต้น เช่น การยืน การนั่ง การเดิน การพูด พร้อมทั้งแนะนำพร่ำสอนในเบื้องต้นให้รู้จักกับบุคคลต่างๆ เช่น คนนี้ต้องเรียกว่าพ่อนะ คนนี้ แม่ นะ เป็นต้น ทั้งยังเฝ้าพุ่มพักเลี้ยงดูด้วยความรักใคร่เมตตาต่อบุตร เมื่อบุตรของตนเกิดความทุกข์กายเพราะโรคภัยเบียดเบียนบ้าง หรือทุกข์ใจเพราะไม่พอใจอะไรบางอย่างขึ้นมา ผู้เป็นมารดา-บิดา นั้นสุดแสนจะทรมาณเพราะความสงสารบุตรของตน ถ้าทำได้ยากจะรับเอาความทุกข์ทั้งหลายของบุตรมาไว้ที่ตนเอง เพื่อให้บุตรหายจากทุกข์ทั้งหลายเหล่านั้น เมื่อยามบุตรของตนมีความสุขกายสบายใจหรือทำอะไรสำเร็จขึ้นมาซักอย่าง เช่น สอบได้เกรดดีๆ หรือสอบผ่าน มารดา-บิดาก็สุขใจและพลอยยินดีไปกับบุตรของตนในทางตรงกันข้าม บุตรของตนทำอะไรก็ไม่สำเร็จ ผู้เป็นมารดา-บิดาจะไม่มีทางว่ากล่าวหรือซ้ำเติมบุตรของตน กลับให้กำลังใจบุตรของตนให้มีความพยายามให้มากขึ้น พร้อมทั้งชี้แนะแนวทางหรือวิธีการให้ เพราะวามารดา-บิดาทั้งหลายย่อมทำการคุ้มครองรักษาบุตรของตนในทุกทิศ เหมือนเหล่าทวยเทพที่ตามคุ้มครองรักษาคนดี ฉะนั้น มารดาบิดา กระทำหน้าที่การสร้างคน คือ สร้างบุตรขึ้นมาอันเป็นยอดปรารถนาของมารดา-บิดาที่เป็นไปตามกฎธรรมชาติของมนุษย์เพื่อเป็นตัวแทนของตน อันเป็นหน้าที่ที่ต้องกระทำดังที่กล่าวมานี้ ก็ได้ชื่อว่าเป็นอาหุเนยยะบุคคล คือ บุคคลที่ควรนำมาบูชาสักการะเลี้ยงดู (บุญมี แทนแก้ว, 2539) ดังได้กล่าวแล้วว่าบุตร คือผู้ที่เกิดจากกรรมของมารดา เป็นสุดยอดผลงานการสร้างของมารดาและบิดา ที่กล่าวเช่นนี้ เพราะบุตรคือผู้ที่ทำให้มารดาบิดาได้กระทำหน้าที่ของมนุษย์ในอีกสถานะหนึ่ง คือ ในสถานะของความเป็นมารดา-บิดา เพราะว่า “บิดา หมายถึง ผู้ชายที่ได้เลี้ยงลูก มารดา หมายถึง ผู้หญิงที่ได้เลี้ยงลูก” (บุญมี แทนแก้ว, 2539) ฉะนั้น บุตรคือสิ่งที่เติมเต็มให้ครอบครัว เป็นผู้เติมเต็มความเป็นมารดาบิดา คือ ทำให้มารดาบิดาได้กระทำหน้าที่ของตนในอีกสถานะหนึ่งนั่นเอง ดังความหมายของบุตร ที่ว่า ผู้ยกพ่อแม่ออกจากชุมชนรกรก ชื่อ “บุตร” นรกรคือ ความร้อนใจที่ไม่มีลูก (นิราลัย, 2536) ฉะนั้น “บุตร จึงได้ ชื่อว่า ผู้เติมเต็มความเป็นมารดาบิดา” เบื้องต้นของคนที่ได้ชื่อว่าเป็นมารดาบิดา คือ ต้องการที่จะมีผู้สืบทอดสายโลหิตจากพ่อแม่ (นิราลัย, 2536) เป็นความต้องการตามธรรมชาติของมนุษย์ที่ต้องการที่จะมีผู้สืบเชื้อสายหรือดำรงวงศ์ตระกูลของตนไว้ ทั้งยังเป็นการแสดงถึงสถานะความเป็นมารดาบิดาของตนด้วย เพราะการมีบุตรนั้นย่อมทำให้ มารดาบิดาได้กระทำหน้าที่ของมนุษย์ในอีกสถานะหนึ่ง คือในสถานะผู้สร้างและผู้ให้ ความต้องการของมารดาบิดา ไม่ได้เกิดขึ้นเพราะว่าตนเองเป็นผู้กระทำทุกสิ่งทุกอย่างให้แก่บุตร แล้วก็หวังให้บุตรของตนเองนั้นกระทำการทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อตอบแทนตนเอง แต่เป็นการกระทำที่เกิดจากสภาวะความเป็นมารดาบิดา เป็นการกระทำเพราะเป็นหน้าที่ที่ควรกระทำต่อบุตร หรือที่ อิมมานูเอล ค้านท์ เรียกว่า กระทำเพราะมีเจตนาดี หรือกระทำตามกฎศีลธรรม (เนื่องน้อย บุญเนตร, 2544) การกระทำของบุตรที่ได้ชื่อว่าเป็นผู้เติมเต็มให้กับมารดาบิดาก็เช่นเดียวกัน เป็นการกระทำเพราะเป็นสิ่งที่ควรทำตามหน้าที่ของบุตรที่ดี ที่รู้และเห็นคุณค่าของมารดาบิดา เป็นการรู้และเห็นที่เกิดจากปัญญา เป็นการกระทำที่เกิดจากการสำนึกในหน้าที่ ซึ่งเป็นหน้าที่ที่มนุษย์พึงปฏิบัติต่อกัน

มารดาบิดาต้องการบุตรเช่นไรไว้สืบตระกูลต่อจากตน มารดาบิดาย่อมต้องการบุตรที่จะรักษาหรือสืบทอดวงศ์ตระกูลได้ดีกว่าตนหรืออย่างน้อยก็ให้ได้เท่ากับตนและบรรพบุรุษรักษามา พุทธปรัชญาเรียกบุตรทั้งสองประเภทนี้ว่า อภิชาติบุตรและอนุชาติบุตร ดังพุทธพจน์ที่ตรัสว่า

“บัณฑิตยอมปรารถนาอภิชาติบุตรและอนุชาติบุตร ไม่ปรารถนาอวชาติบุตร ซึ่งมีแต่ทำลายวงศ์ตระกูล” (ขุ.ธ. (ไทย) 25/75/431.) มารดาบิดาจึงพยายามทำทุกวิถีทางเพื่อให้ลูกห่างไกลจากสิ่งที่ไม่ดีทั้งหลายแล้วให้ตั้งอยู่ในความดี ให้ศึกษาเล่าเรียนในศาสตร์ต่างๆทั้งทางโลกและทางธรรม เมื่อถึงเวลามีคู่ครองก็แนะนำให้รู้จักเลือกคนที่จะมาเป็นคู่ครองที่ดี เพื่อที่จะได้ร่วมกันรักษามรดกและวงศ์ตระกูลต่อจากมารดาและบิดา

มารดาบิดามีความปรารถนาอย่างนี้ บุตรผู้ใดซึ่งเป็นผู้เต็มเต็มให้มารดาบิดา จึงควรที่จะกระทำตามเจตนาของมารดาบิดาที่ได้พยายามกระทำทุกสิ่งทุกอย่างตามหน้าที่ของตน เป็นการปิดป้องช่องว่างระหว่างบิดามารากับบุตรธิดา ฉะนั้น บุตรพึงเป็นผู้ว่านอนสอนง่ายเชื่อฟังคำสั่งสอนของมารดาและบิดา อะไรที่ท่านห้ามก็ไม่ทำ ดูแลและเลี้ยงดูท่าน ทั้งทางร่างกายและทางจิตใจ ตอนที่เรายังเด็กยังไม่มีความรู้ความสามารถในการทำการงานเพื่อหารายได้มาเลี้ยงท่านได้ แต่เราก็สามารถเลี้ยงท่านทางจิตใจได้ โดยการกระทำตามสิ่งที่ท่านบอกท่านสอน ทำตัวให้เป็นบุตรที่ว่านอนสอนง่าย ช่วยงานท่านในส่วนที่เราสามารถทำได้ และตั้งใจศึกษาเล่าเรียนในทุกระดับ ตั้งแต่เบื้องต้นคือ ระดับประถมศึกษา จนถึงระดับอุดมศึกษา พุดต่างๆ คือทำให้ท่านมีความสุขทางใจและภาคภูมิใจ และสมหวังกับความสำเร็จของบุตร เมื่อเราเรียนจบแล้ว เรายังสามารถนำวิชาความรู้ที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมา มาประกอบอาชีพ เพื่อนำรายได้มาเลี้ยงมารดา-บิดาและครอบครัว เป็นการรับเอางานในการเลี้ยงดูครอบครัวจากมารดา-บิดามาทำเอง เพื่อให้ท่านทั้งสองได้มีเวลาพักผ่อนมากขึ้น จะได้อยู่กับเราไปนานๆ แม้จะถึงเวลาที่ท่านต้องจากเราไปคือสิ้นชีวิตลงไป ท่านก็วางใจได้ว่ามีบุตรที่ดีที่สามารถสืบทอดกิจการหรืองานการต่างๆต่อจากท่านได้หรือดำรงวงศ์ตระกูลของท่านต่อไปได้แน่นอน เมื่อมารดา-บิดาถึงการสิ้นชีวิตลง บุตรที่ดีต้องจัดการงานศพของท่านให้เรียบร้อย พร้อมทั้งทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้ท่าน ตามโอกาสและเวลาที่เราสะดวก

บุตรที่ทำได้ดังที่กล่าวมานี้ ชื่อว่าได้กระทำหน้าที่ 5 ประการ ในทิต 6 ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท อันเป็นหน้าที่ที่บุตรพึงกระทำต่อมารดา-บิดา ผู้เป็นทิตเบื้องต้นได้อย่างสมบูรณ์แล้ว เพราะบุตร คือ “ผู้เต็มเต็มความเป็นมารดาบิดาหรือผู้ที่ทำให้มารดาบิดาได้กระทำหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์ในฐานะของผู้สร้างบุตร” นั่นเอง

5. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบิดา-มารดากับบุตร-ธิดาตามหลักคำสอนของทิต 6 ในพระพุทธศาสนา

เมื่อเข้าสู่ยุคข้อมูลข่าวสาร หรือ สังคมยุคโลกาภิวัตน์ในปัจจุบันนี้ ความเป็นวัตถุนิยมได้ครอบงำจิตใจของคนในสังคมมากกว่าเรื่องทางจิตใจคือเรื่องของศีลธรรมและวัฒนธรรมอันดีงามของไทย ซึ่งมาถึงยุคปัจจุบันนี้เป็นยุคแห่งข้อมูลข่าวสาร ยุคแห่งเทคโนโลยี ยุคแห่งอิสระเสรี ยุคแห่งสิทธิและหน้าที่ เป็นยุคที่โลกเจริญก้าวหน้าในด้านวัตถุ ยุคแห่งวัตถุครอบงำจิตใจมนุษย์ ที่เรียกว่ายุคแห่งวัตถุนิยม เป็นยุคที่ให้ความสำคัญในด้านจิตใจน้อยลง คือให้ความสำคัญกับศีลธรรมจารีตประเพณีน้อยลง ทำให้คนในปัจจุบันนี้มีสิทธิ์มีเสียง มีเสรีภาพที่จะแสดงออกได้เท่าเทียมกันทั้ง ชายและหญิง เช่น เรื่องความรักในสมัยนี้วัยรุ่นผู้หญิงมีความกล้าที่จะแสดงออกในเรื่องนี้พอกๆกับผู้ชาย จึงส่งผลไปถึงเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร และเรื่องการสมรสก็กลายเป็นเรื่องที่หมดความสำคัญไปสำหรับคนส่วนหนึ่งในสังคมปัจจุบัน

เมื่อเรานำหน้าที่ในทศ 6 มามองในสถานะของสังคมในยุคปัจจุบันที่เป็นยุคที่กระแสวัฒนธรรมรุนแรงมากจนเกิดวัฒนธรรมการประพฤติปฏิบัติแบบใหม่ขึ้นในสังคมไทย นั่นคือสิทธิเสรีภาพที่นอกเหนือจากกฎศีลธรรม ทำให้เกิดปรากฏการณ์ใหม่ๆขึ้นในกลุ่มวัยรุ่นหญิงและชายไทยในด้านความรัก การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร หรือการสมรส ปรากฏการณ์เหล่านี้ทำให้เกิดความไม่พร้อมที่จะเป็นมารดาบิดาขึ้นในสังคมไทย เพราะความไม่พร้อมจึงไม่เข้าใจว่าภาวะความเป็นมารดาบิดาจริงนั้นเป็นอย่างไร เมื่อไม่รู้จึงทำให้การที่จะกระทำหน้าที่ที่ดีที่ควรกระทำต่อบุตรของมารดาบิดาตามทัศนะของพุทธปรัชญาเถรวาทไม่ได้ การกระทำหน้าที่ของผู้สร้างหรือบิดามารดาตามทัศนะของพุทธปรัชญาเถรวาทในยุคนี้ จึงเป็นการกระทำตามรูปแบบเท่านั้นหรือที่เรียกว่าทำตามๆกันมา โดยเฉพาะมารดาบิดาใหม่ในสมัยปัจจุบันนี้ด้วยเหตุผลที่ว่า เพราะยังไม่พร้อมที่จะเป็นมารดาบิดาทั้งด้วยวัยวุฒิและคุณวุฒิ คือบางคนอาจจะท้องตั้งแต่ยังอยู่ในวัยเรียน ซึ่งผลที่ตามมาจากการท้องในวัยเรียน คือการออกจากโรงเรียน หรือไม่ก็ทำแท้งเอาลูกออก ซึ่งในสมัยปัจจุบันนี้มีเป็นข่าวให้เราเห็นบ่อยๆ เช่นเมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2559 เจ้าหน้าที่ตำรวจได้รับแจ้งว่าพบศพเด็กทารกถูกทิ้งไว้บริเวณสวนหย่อมริมถนนยานนาวา ข่าวนี้แสดงให้เห็นถึงความไม่พร้อมที่จะเป็นมารดาบิดาของคนในสมัยปัจจุบันสาเหตุที่ทำให้ท้องก็มีหลายสาเหตุ การขาดความอบอุ่นจากมารดาบิดา การให้อิสระเสรีกับเด็กมากเกินไป จนเด็กไม่ใส่ใจในศีลธรรมประเพณีอันดีงามของไทย

ทำให้เกิดปัญหา การหย่าร้าง ครอบครัวแตกแยก เพราะความไม่พร้อมที่จะเป็นบิดามารดา นี้แหละ เวลาคลอดบุตรออกมาก็ปล่อยให้ ปู่ย่า ตายาย เป็นผู้เลี้ยงดู ไม่มีเวลาใกล้ชิด ทำให้บุตรเกิดปมด้อย ขาดความอบอุ่น ปู่ย่า ตายาย ก็บอกล่าสอนไม่ได้ ครั้นบิดามารดา จะกล่าวสอน บุตรจะแสดงความก้าวร้าวใส่บิดามารดา ไม่มีสัมมาคารวะ เหมือนสมัยก่อน กลายเป็นปัญหาทางสังคมในปัจจุบัน

การสร้างความสัมพันธ์เพื่อปิดป้องช่องว่างระหว่างบิดา-มารดากับบุตร-ธิดาตามหลักสอนของทศ 6 ในพระพุทธศาสนา กล่าวคือการทำหน้าที่ของตนเองให้บริบูรณ์ เป็นการเติมเต็มในบางส่วนที่ขาดไปให้บริบูรณ์ ครอบครัวยุคนี้ได้ก็มาจากการทำหน้าที่เป็นหลักสำคัญ บิดามารดา ต้องทำหน้าที่ 5 ประการ คือ

1. ห้ามไม่ให้ทำความชั่ว
2. ให้ตั้งอยู่ในความดี
3. ให้ศึกษาศิลปวิทยา
4. หากภรรยา(สามี)ที่สมควรให้
5. มอบทรัพย์สมบัติให้ในเวลาอันควร

และบุตรธิดา ก็ต้องทำหน้าที่ของตนเอง 5 ประการเช่นกัน คือ

1. ท่านเลี้ยงเรามา เราจักเลี้ยงท่านตอบ
2. จักทำกิจของท่าน
3. จักดำรงวงศ์ตระกูล
4. จักประพฤติตน ให้เหมาะสมที่จะรับมรดก
5. เมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว ทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้ (ที. ปา. (ไทย) 11/267/212-213.)

ถ้าต่างฝ่ายต่างทำหน้าที่ของตนเองดังที่กล่าวให้สมบูรณ์แล้ว ถือได้ว่าเป็นการสร้าง ความสัมพันธ์เพื่อปิดช่องว่างระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา ตามนัยของทศในทศ 6 ตามหลัก พระพุทธศาสนา เนื่องจากมารดาบิดานั่นท่านได้ยกไว้เป็นทิศเบื้องหน้า เพราะมารดาบิดาเป็นผู้ให้ กำเนิดแก่บุตร เป็นผู้สร้างและผู้อุปถัมภ์ เลี้ยงดูบุตร พยายามที่จะสั่งสอนให้บุตรธิดาเป็นคนดี ด้วย เหตุนี้เองมารดาบิดาจึงมีพระคุณอันยิ่งใหญ่ต่อบุตรธิดา สมควรที่บุตรธิดาจะพึงกระทำตอบแทนคุณ การบำรุงเลี้ยงดูมารดาบิดา สามารถกระทำได้ 2 ประการ คือ

1) การบำรุงมารดาบิดาทางกาย ได้แก่ การอุปฐากอย่างต่ำ การบำรุงมารดาบิดาทางกาย นั้นได้แก่ การจัดหาข้าวปลาอาหาร และเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่มให้แก่ท่าน เป็นต้น เป็นการบำรุงเลี้ยงดู และให้ความสุขทางร่างกายแก่ท่าน อันนับว่าเป็นอามิสบูชา

2) การบำรุงทางด้านจิตใจนั้น ได้แก่ การเลี้ยงดูน้ำใจท่าน โดยทำตนเป็นผู้เชื่อฟังตั้งอยู่ใน คำสั่งสอนโดยเคารพ ทั้งเป็นผู้หาโอกาสทำให้ท่านเป็นผู้มีจิตใจเจริญดำรง ตั้งมั่นในศรัทธา ศีล จาคะ และปัญญา การบำรุงทางใจของมารดาบิดา ถือเป็นปฏิบัติบูชา

6. สรุป

จากการศึกษาการสร้างความสัมพันธ์เพื่อปิดช่องว่างระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา ตามหลักคำสอนของทศ 6 ในพระพุทธศาสนาอันเป็นการกระทำหน้าที่ต่อกันระหว่างทศ ดังนี้ ทศเบื้องหน้า มารดา-บิดา กระทำหน้าที่ต่อบุตรผู้เป็นทิศเบื้องหลังในฐานะของผู้สร้าง คือ สร้างทั้งทาง ร่างกายและจิตใจ ส่วนบุตรกระทำหน้าที่ต่อมารดา-บิดาในฐานะผู้เติมเต็มความเป็นมารดา-บิดา คือ ทำให้มารดา-บิดาได้กระทำหน้าที่ของตนในฐานะมารดา-บิดา ถ้าไม่มีบุตร ชาย-หญิงทั้งคู่ย่อมไม่ได้ กระทำหน้าที่ของมารดา-บิดา สังคมในยุคการเกษตรนั้นเป็นสังคมที่มารดาบิดาสามารถกระทำหน้าที่ สร้างบุตรธิดาของตนตามแนวคิดเรื่องหน้าที่ในทศ 6 ได้เป็นอย่างดี ส่วนในยุคข้อมูลข่าวสารหรือสมัย ปัจจุบันนั้น มารดาบิดาไม่สามารถที่จะกระทำหน้าที่ของตนตามหลักทศ 6 ได้อย่างเต็มที่ เนื่องจาก การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เปลี่ยนมาพัฒนาทางด้านวัตถุมากขึ้นตามกระแสสังคมโลก มารดาบิดาใน ยุคนี้แทบไม่มีเวลาจะอยู่ดูแล อบรมสั่งสอนบุตรธิดาของตนเลย ทำให้ทั้งสองยุคนี้ มารดาบิดาส่วนมาก จะเน้นไปที่การสร้างบุตรธิดาทางร่างกายมากกว่า เพื่อเป็นการทดแทนความอบอุ่นทางใจที่ขาด หายไป ซึ่งเป็นการทดแทนที่ไม่ถูกต้อง เพราะคนเรานั้นประกอบไปด้วยร่างกายและจิตใจ จึงควรที่จะ พัฒนาเลี้ยงดูไปพร้อมๆกัน ฉะนั้นมารดาบิดาควรที่จะให้เวลากับบุตรธิดามากขึ้น ควรจะตัดสิ่งที่ไม่ จำเป็นออกจากเวลาทำงาน เช่น งานเลี้ยงสังสรรค์ที่ไม่จำเป็นจริงๆ ออกไป เพื่อให้เวลากับบุตรธิดา ของตนในการอบรมสั่งสอนและเพิ่มความอบอุ่นให้แก่ครอบครัวมากขึ้น เพราะหน้าที่มารดาบิดาที่ ตามหลักทศ 6 ทั้ง 5 คือ 1) ห้ามไม่ให้ทำความชั่ว 2) ให้ตั้งอยู่ในความดี 3) ให้ศึกษาศิลปวิทยา 4) หา ภรรยา(สามี)ที่สมควรให้ 5) มอบทรัพย์สมบัติให้ในเวลาอันควร และบุตรธิดา ก็ต้องทำหน้าที่ของ ตนเอง 5 ประการเช่นกัน คือ 1) ท่านเลี้ยงเรามา เราจักเลี้ยงท่านตอบ 2) จักทำกิจของท่าน 3) จักดำรง วงศ์ตระกูล 4) จักประพฤติตน ให้เหมาะสมที่จะรับมรดก 5) เมื่อท่านล่วงลับไปแล้วทำบุญอุทิศส่วน กุศลไปให้ ถือว่าได้ทำหน้าที่ที่ดีของตนที่ควรกระทำต่อบุตรของตนได้อย่างสมบูรณ์แล้ว เป็นการสร้าง ความสัมพันธ์เพื่อปิดช่องว่างระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดาตามหลักของทศ 6 ในพระพุทธศาสนา อย่างแท้จริง

7. บรรณานุกรม

- นิราลัย. (2536). **5 ดีสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์**. กรุงเทพฯ : ธรรมสภา.
- เนื่องน้อย บุญเนตร. (2544). **จริยศาสตร์ตะวันตก : คำนำมิลล์ฮอบส์รอลส์ชาร์ต**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งมหาจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.
- บุญมี แทนแก้ว. (2539). **จริยศาสตร์**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- บุญมี แทนแก้ว. (2542). **ความจริงของชีวิต**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ปิ่น มุฑกันต์. (2535). **มงคลชีวิต**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระเทพวิสุทธิเมธี (ปัญญานันทภิกขุ). (2525). **หน้าที่ของคน**. กรุงเทพฯ : ธรรมสภา.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2553). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ 14. กรุงเทพฯ : ธนรัชการพิมพ์.
- พระมหาธัมม ชูติโก (ด้วงด้). (2535). **การศึกษาเปรียบเทียบมิตรภาพในพุทธปรัชญากับอริสโตเติล**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสมปอง มุทีโต. (2552). **คัมภีร์อภิธานวรรณนา**. กรุงเทพฯ : ธรรมสภา.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมภาร พรหมทา. (2551). **พุทธศาสตร์กับปัญหาจริยศาสตร์**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Thai Tipitaka Tee. Pa. (Thai). (2535). **Suttantapitaka Teeganikaya Patikavak**. Phra Nakhon Si Ayutthaya : Mahachulalongkornrajavidyalaya University